

Esélyegyenlőségi Útmutató

pályázók és értékelők részére

2004. február 25.

Tartalom

I. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG, MINT HORIZONTÁLIS ELVÁRÁS FONTOSSÁGA

1. El lehet-e felejtkezni erről a feladatról?
2. Hol jelenhet meg az esélyegyenlőség szempontja a projekttevékenységek során?
3. Milyen további előnyökkel jár, ha az esélyegyenlőség szempontjai szervesen beépülnek a projektbe?

II. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉGI SZEMPONTOK FIGYELEMBEVÉTELE AZ EGYES PROJEKTEKBEN

1. A pályázó szerepe
2. Bonyolult az esélyegyenlőség érvényesítése?
3. Az esélyegyenlőség megvalósítása jár-e többletköltséggel?
4. A projekt tervezése előtt figyelembe veendő szempontok

III. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉGI SZEMPONTOK ÉRTÉKELÉSE

1. Az értékelők szerepe
2. Ellenőrzés és értékelés

IV. PROJEKTPÉLDÁK

1. Az oktatási program
2. Szállodamodernizálási program

V. ELLENŐRZŐLISTA

VI. HASZNOS INFORMÁCIÓFORRÁSOK

I. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉG, MINT HORIZONTÁLIS ELVÁRÁS FONTOSSÁGA

(Miért kell eleget tenni az esélyegyenlőségi kritériumoknak?)

Magyarországon a Nemzeti Fejlesztési Terv tartalmazza a strukturális és Kohéziós Alapokból finanszírozható legfontosabb fejlesztési elképzeléseket. A strukturális alapokra vonatkozó általános rendelkezéseket az Európai Tanács 1260/1999. sz. rendelete fektette le. A rendelet többek között kiemeli két olyan területet (horizontális politikát) is, melyre a végrehajtás során a pályázóknak külön figyelmet kell fordítani: az esélyegyenlőséget és a környezetvédelmet.

"Mivel a Közösség a gazdasági és társadalmi kohézió erősítését célzó törekvéseiben a gazdasági tevékenység harmonikus, kiegyensúlyozott és tartós növekedését, a foglalkoztatottság magas szintjét, a nemek közötti egyenlőséget, valamint a magas szintű környezetvédelmet és környezetminőség-javítást is elő kívánja segíteni; mivel ezen erőfeszítések keretében különösen a környezetvédelmi követelményeket be kell építeni a strukturális alapok tevékenységének tervezésébe és végrehajtásába, továbbá segíteni az egyenlőtlenségek kiküszöbölését és elősegíteni a nemek közötti egyenlőség biztosítását; mivel az alapok tevékenysége - különösen az igények felmérése, a pénzügyi ösztönzők és a kibővített partnerség segítségével - a faji, etnikai hovatartozás, a rokkantság, illetve az életkor alapján történő hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelmet is lehetővé teheti."

(Preambulum).

A **Nemzeti Fejlesztési Terv keretében megvalósítandó projektnek** tehát meg kell felelniük a környezetvédelem feltételeinek, valamint **hozzá kell járulniuk az egyenlőtlenségek megszüntetéséhez**. A pályázóknak az esélyegyenlőség megvalósítása érdekében olyan célokat és elvárt eredményeket kell megfogalmazniuk, amelyek hozzájárulnak az alábbi társadalmi rétegek és csoportok helyzetének javításához:

- a nők,
- a roma kisebbséghez tartozók és
- a fogyatékos személyek.

1. El lehet-e felejtkezni erről a feladatról?

Az egyenlőtlenségek megszüntetése Magyarország számára is alapvető jelentőségű. A demográfiai változások, a foglalkoztatás növelése, a képzettség- és képességbeli hiányosságok orvoslása, a vállalkozások versenyképességének javítása csak a társadalmi szolidaritás megerősítésével, **a társadalom megújuló képességének fejlesztésével és erőforrásainak bővítésével érhető el.**

Az a fontos, hogy minden állampolgár, a nők, a fogyatékos személyek, a roma emberek számára megteremtődjön az esélyegyenlőség a társadalmi élet minden színterén: a fizikai és kulturális környezetben, a lakhatás és a közlekedési eszközök vonatkozásában, a szociális és egészségügyi ellátás, az iskoláztatási és munkaalkalmak, valamint a kulturális és társadalmi élet, sport és szórakozási lehetőségek területén is.

A Nemzeti Fejlesztési Terv keretében mintegy ezer-milliárd forint értékű fejlesztés valósulhat meg. A készülő projektek nagymértékben hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a társadalom minden tagja részesülhessen a források nyújtotta lehetőségekből, függetlenül esetleges hátrányos helyzetétől. Az esélyegyenlőség érvényesítése hosszú távon fenntartható előnyöket fog eredményezni a helyi közösségek és az egész ország számára is

A hazai támogatási rendszerekben mindeddig nem szerepelt kiemelten az esélyegyenlőségi szempontok figyelembevétele és integrálása. Ez a csatlakozással azonban módosul, és a régi tagországokhoz hasonlóan, Magyarország is meg kell, hogy feleljen az esélyegyenlőségi szempontok érvényesítésnek. Az esélyegyenlőségi szempontok értelmezése, tervezése, valamint alkalmazása a projekt végrehajtása során új kihívásként jelentkezik mind a kormányzati felelősök, mind maguk a pályázók számára.

Az esélyegyenlőségi útmutató célja, hogy segítsen a pályázóknak, hogy az esélyegyenlőség, mint horizontális elvárás fogalmát megértsék, szempontjait a projekt tervezése és végrehajtása során érvényesítsék, illetve gyakorlati útmutatással szolgáljon az esélyegyenlőség szempontjainak vizsgálatához a projektek értékelése során.

Alapvető szempontok:

Melyek azok az alapvető szempontok, amelyet a Nemzeti Fejlesztési Terv keretében finanszírozott projektek tervezése és megvalósítása során szem előtt kell tartani?

- Az esélyegyenlőség szempontja **NEM VÁLASZTHATÓ**, azaz nem elhagyható, mindenhol, ahol csak lehetséges, érvényesíteni kell.
- Az esélyegyenlőség szempontja **NEM JÁRULÉKOS ELEM**, a projekt szerves részét képezi, emellett a projekt minőségét is javítja, tehát mindenhol érvényesíteni kell.
- Az esélyegyenlőség szempontjának érvényesítése **EURÓPAI UNIÓS KÖVETELMÉNY** mind a pályázók, mind az értékelők számára.

2. Hol jelenhet meg az esélyegyenlőség szempontja a projekttevékenységek során?

Az esélyegyenlőségi szempontokat a projekt előkészítésének és megvalósításának minden szakaszában érvényesíteni kell, így:

- a tervezésben,
- a megvalósításban,
- a nyomon követésben és
- az értékelésben is.

Az esélyegyenlőség, mint horizontális elvárás tehát azt jelenti, hogy minden a projekttel kapcsolatos tevékenység során figyelni kell e tevékenység a nőkre-férfiakra, valamint a roma és fogyatékos személyekre gyakorolt hatását.

3. Milyen további előnyökkel jár, ha az esélyegyenlőség szempontjai szervesen beépülnek a projektbe?

- A pályázat teljesíti a támogatás odaítéléséhez szükséges esélyegyenlőségi minimumelvárást.
- Erősíti és kiegyensúlyozottabbá teszi a projektet, ha az átfogó jelleggel foglalkozik a helyi közösség, célcsoport vagy szektor széles körű esélyegyenlőségi szükségleteivel.
- A pályázat több pontot szerez, és így módon nagyobb az esélye a támogatás megszerzésére.
- Sokkal könnyebb és hatékonyabb az esélyegyenlőségi módszereket kezdetől fogva szem előtt tartani, tervezni és alkalmazni, mint később utólagosan beépíteni a projektbe.
- Az esélyegyenlőségi szempontok figyelembevétele hosszabb távon is fenntarthatóvá teszi a projektet.
- A projekt példaként szolgálhat más pályázók számára a helyes és követendő esélyegyenlőségi gyakorlat vonatkozásában.
- A projekt megvalósítása során kifejlesztett képességek, megszerzett tapasztalatok segítséget adhatnak más projektek megvalósításához, további támogatások megszerzéséhez is. (vö. a Phare pályázatok megvalósítása során nyert tudás, tapasztalat is segítséget nyújthat a Nemzeti Fejlesztési Terv keretébe tartozó projektek végrehajtásához).

II. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉGI SZEMPONTOK FIGYELEMBEVÉTELE AZ EGYES PROJEKTEKBEN – A PÁLYÁZÓ FELADATAI

1. A pályázó szerepe

A pályázó feladata, hogy a projekt tervezésekor végiggondolja, hogy a megvalósítás során az esélyegyenlőség szempontjait miként fogja érvényesíteni, és ezt a pályázatában be is kell mutatnia.

Mindenképpen újszerű és első hallásra talán nehéznek is tűnik az esélyegyenlőség beépítése az egyes projektekbe. Nem elégséges ugyanis pusztán általánosságban leírni, hogy a tervezett projekt a megvalósítása során: „*nem diszkriminál / mindenkit egyenlően kezel / mindenki előtt nyitva áll*”. Azokra a módszerekre érdemes gondolni, amelyekkel ténylegesen kezelhetik a projektjük szempontjából lényeges esélyegyenlőségi tényezőket. Pontosan meg kell magyarázni azt, hogy az esélyegyenlőséget milyen szempontok szerint és hogyan fogják megvalósítani a projektben és ezáltal hogyan fogja a projekt javítani az adott hátrányos helyzetű személyek helyzetét.

Akár egy vállalkozói program keretében kap beruházási támogatást a projekt, akár nemzetközi művészcserek szervezésére, a mezőgazdaság fejlesztésére, vagy ifjúsági központ átépítésére irányul, az esélyegyenlőségi szempontoknak mindenhol érvényesülniük kell. Az az állítás például, hogy egy épület átépítése „esélyegyenlőség szempontjából semleges” számos kérdés figyelmen kívül hagyását jelentheti. (Például a fogyatékos személyek hogyan fognak az épületbe bejutni és ott közlekedni?)

2. Bonyolult az esélyegyenlőség érvényesítése?

Nem feltétlenül!

Mindenekelőtt azonban különbséget kell tenni az egyenlő bánásmód biztosítása és az esélyegyenlőség politikája között. Az **Alkotmány** által is előírt **egyenlő bánásmód** azt jelenti, hogy **nem lehet hátrányos módon megkülönböztetni senkit** - faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet okán.

A **Nemzeti Fejlesztési Terv** keretében megfogalmazott **esélyegyenlőség** azonban a diszkrimináció mentességnél **többet kíván**. Azon **feltételek** megteremtését, amelyek **segítségével mindenki** - anyagi és születési helyzetétől függetlenül – **valóban hozzá is juthat** a Nemzeti Fejlesztési Terv nyújtotta, a továbbfejlődést szolgáló **lehetőségekhez, eszközökhöz**.

Példa az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség közötti különbségre

Adott, jelen esetben képzési projekt keretében az egyenlő bánásmód azt jelenti, hogy nem válogathatunk a tanfolyamra jelentkezők között nemük, származásuk vagy egészségi állapot szerint. A képzésen nők, Roma emberek és fogyatékkal élő személyek ugyanúgy jogosultak

részt venni, mint bárki más. Ez azonban önmagában kevés, hiszen sokan – helyzetükből adódóan - valószínűleg el sem jutnak odáig, hogy jelentkezzenek a tanfolyamra. Az esélyegyenlőség azt jelenti, hogy különböző eszközökkel ösztönözzük, lehetővé tesszük, hogy a tanfolyamon olyan emberek is részt vehessenek, akik e külön segítség nélkül ezt nem tudnák megoldani (pl. a képzés ideje alatt gyermekfelügyelet megszervezése a kisgyermekes anyák részére, a képzés helyszínére történő utazás költségeinek megtérítése, fogyatékkal élő személyek számára is jól megközelíthető képzési helyszín kiválasztása, jeltolmácsolás, stb.)

Az esélyegyenlőség biztosítása mindig az adott célcsoport valós szükségleteinek feltárását és az arra adott integrált, tehát valamennyi fontos szükségletre választ nyújtó megoldásokat jelenti.

Foglalkoztatási program esetében például a programot úgy kell megtervezni, hogy a részt vevő fogyatékos személyek elsődleges munkaerőpiacon történő alkalmazását is lehetővé tegye a többiekéhez hasonlóan (*integrált foglalkoztatási program*).

A romák foglalkoztathatóságának javításához is elengedhetetlen, hogy azonos tudással és képességekkel rendelkezzenek, ugyanolyan értékű szakmai ismeret birtokába jussanak, mint a nem roma munkavállalók. Emellett pedig szükséges az egyenlő bánásmód alkalmazása is, mivel sok esetben éri őket diszkrimináció is a munkáltatók részéről.

A női munkavállalók esetében szintén fontos a képzésekhez való egyenlő hozzáférés, hiszen az előléptetések az esetek többségében ettől függenek. Fontos szempont továbbá a rugalmas munkafeltételek biztosítása, mivel a hagyományos családi munkamegosztás a nőkre több terhet ró a háztartás és gyermekgondozás terén. A családi és munkahelyi kötelezettségek összehangolása azonban távolról sem csak a nőket érinti, ugyanúgy vonatkozik a férfi munkavállalókra is.

3. Az esélyegyenlőség megvalósítása jár-e többletköltséggel?

Az NFT finanszírozásával sok esélyegyenlőségi tevékenység válik megvalósíthatóvá. A források a program költségvetésében rendelkezésre állnak, a költségek elszámolhatók. Az esélyegyenlőségi szempontok idejekorán történő figyelembe vétele pontosan abban segít, hogy már a pénzügyi tervezéskor nevesíteni, illetve tervezni lehet ezeket a költségeket.

4. A projekt tervezése során figyelembe veendő esélyegyenlőségi szempontok

A tervezés megkezdése

- **Mindenekelőtt olvassák el alaposan a pályázati felhívást és útmutatót! Ha bármilyen kérdésük merül fel, keressék meg a pályázati útmutatóban megjelölt szervezetet! A kérdések, elvárások előzetes tisztázása különösen abban az esetben fontos, ha a pályázat eljárásrendje szerint a pályázóknak nem lesz módja az esetleges hiányosságok utólagos pótlására, pályázatuk kiegészítésére.**
- Gondolják végig a tervezett projekt esélyegyenlőségre gyakorolt lehetséges hatásait és azokat a stratégiákat, amelyeket beépíthetnek a projektbe!

- Mérjék fel a tervezett célcsoport ismérveit (pl. résztvevők összetétele nemek szerint), valamint speciális igényeit (pl. gyermeket nevelő, megváltozott munkaképességű, kényszerűségből háztartásbeli nő, stb.).
- Gyűjtsenek további információt az esélyegyenlőségi politika megértéséhez: keressék meg a megadott információs portálokat, keressék fel a kistérségi szakanyaggyűjteményeket, forduljanak magyar és külföldi szakmai tanácsadókhöz, valamint az Esélyegyenlőségi Hálózat keretében megnyíló Esélyegyenlőségi Hálózat tagjaihoz - **Esély házak, Tanácsadó és Információs Központ az Esélyegyenlőségi Kormányhivatalban, stb..**
- Dolgozzák ki a kedvezményezettek kiválasztásának módszereit, és fektessék le a támogatás módjait. Tervezzék be az esélyegyenlőségi költségeket a költségvetésükbe.

Megvalósítás

- Kiket céloz meg a projekt? Hoz-e a projekt előnyt a szektor vagy a közösség hátrányos helyzetű csoportjai számára?
- Gondolkodtak-e azon, hogy kik fognak dolgozni a projektben, és mi lesz a szerepük?

Nyomon követés

- Gyűjtsék össze az esélyegyenlőségre vonatkozó információkat a projekt egészére nézve, hogy felmérhessék az előrehaladást a tervekhez képest, és hogy nyomon követhessék a változásokat.

Belső értékelés a projekt végén

- Értékeljék az esélyegyenlőségre vonatkozó tényleges célokat és az eredményeket az elvárások tükrében. Melyek a fő tanulási / intézkedési pontok a következő szakaszban? Szükségük van-e több segítségre?
- Vizsgálják meg a projektjük hatékonyságát / hatásosságát / hatását / fenntarthatóságát az esélyegyenlőség szempontjából.

III. AZ ESÉLYEGYENLŐSÉGI SZEMPONTOK ÉRTÉKELÉSE (Mit vegyenek figyelembe az értékelők?)

1. Az értékelők szerepe

A Nemzeti Fejlesztési Terv keretében benyújtott valamennyi pályázatot értékelni kell az esélyegyenlőség szempontjából is. **Az értékelőknek kötelességük, hogy értékeljék: a pályázó hogyan és milyen mértékben építette be a projektbe az esélyegyenlőségi szempontokat?** Az esélyegyenlőség értékelése azonos szempontok alapján történik minden projekt esetében. A pályázatoknak az esélyegyenlőségre vonatkozó részét 0 ponttal kell minősíteni, ha gyenge eredményt érnek el, vagy igen kezdetleges választ adtak az esélyegyenlőségi szempontok beépítése tekintetében. Az értékelésben részt vevő minden személynek kötelessége, hogy az esélyegyenlőséggel teljes mértékben foglalkozzon ugyanúgy, mint a többi átfogó témával.

Ahhoz, hogy a benyújtott pályázat a támogatást elnyerje, az elbírálás során az alábbi szempontokat szükséges mérlegelni:

Az Európai Unió ajánlása alapján a pályázati projektek három kategória egyikébe sorolhatók:

- **Az esélyegyenlőség szempontjából pozitív projektek:** elsődleges céljuk az esélyegyenlőség javítása. Pl. fiatal anyák részére szervezett, a munkába való visszatérést segítő speciális képzés; vagy a szociális gazdaság fejlődését támogató projekt.
- **Esélyegyenlőség-orientált projektek:** bármely projekt, amelynek ugyan nem elsődleges célja az esélyegyenlőség javítása, de hozzájárul ahhoz. Pl. tömegközlekedési projekt, amely különösen a saját közlekedési eszközzel nem rendelkező hátrányos helyzetű csoportok tagjait segíti (pl. a helyszín megközelítése a babakocsit toló kisgyermekes anyák számára), illetve, amely integrálja a komplex akadálymentesítés szempontjait (pl. rámpa, piktogram, hangos lámpa, akadálymentes honlap stb.)
- **Az esélyegyenlőség szempontjából semleges projektek:** bármely projekt, amely a hátrányos helyzetű csoportok számára is biztosítja az egyenlő bánásmód elve alapján történő részvételt, ugyanakkor nem tartalmaz pozitív diszkriminatív elemeket.

KATEGÓRIA	DEFINÍCIÓ	PÉLDÁK
ESÉLYEGYENLŐSÉG SZEMPONTJÁBÓL POZITÍV	Azok a projektek, amelyeknek az elsődleges célja az esélyegyenlőség elősegítése.	<ul style="list-style-type: none">• Képzések, tréningek és munkaerőpiaci intézkedések, amelyek az újra munkába álló nők, hátrányos helyzetű csoportok tagjai számára nyújtanak segítséget.

	<p>Olyan konkrét akciókat céloznak meg, amelyek a férfiak - nők, hátrányos helyzetű csoportok (romák, fogyatékos személyek), teljes körű életét akadályozó tényezőket küzdik le a munkaerőpiaci szociális gazdasági területeken.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Olyan projektek, amelyek speciális támogatást nyújtanak a nőknek, fogyatékos személyeknek, romáknak annak érdekében, hogy az elsődleges munkaerőpiacon el tudjanak helyezkedni. • Olyan projektek, amelyek pénzügyi és technikai támogatást adnak a nők, és egyéb hátrányos helyzetű csoportok tagjainak az önfoglalkoztatóvá/vállalkozóvá váláshoz, valamint vállalkozás indításához, fenntartásához. • Olyan projektek, amelyek nőket, hátrányos helyzetű csoportok tagjait segítik annak érdekében, hogy vállalkozásokban, szervezetekben, intézményekben vezető pozíciót tudjanak elérni. • A szociális gazdaság fejlesztését célzó projektek, amelyekben romák, fogyatékosok vagy aktív korú nem foglalkoztatott nők foglalkoztatása valósul meg
<p>ESÉLYEGYENLŐSÉG ORIENTÁLT</p>	<p>Ebbe a kategóriába tartozik a projektek legnagyobb része. Ezen projektek figyelembe veszik a nők, és a hátrányos helyzetű csoportok érdekeit, bár az elsődleges céljuk nem az esélyegyenlőségi szempontok biztosítása, ugyanakkor pozitív hatással vannak az egyenlőtlenségek csökkentésére</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Olyan vállalkozások számára nyújtott támogatások, amelyek, a képzettséget növelik, és munkaalkalmat biztosítanak a nőknek és más hátrányos helyzetű csoportok tagjainak, egyben hozzájárulnak a családi és munkahelyi kötelezettségek összehangolásához. • Olyan projektek, amelyek olyan vállalkozások létrehozását, adaptálását és növekedését segítik elő, amelyek speciális pénzügyi vagy más ösztönző módon járulnak hozzá az esélyegyenlőség növeléséhez. • Olyan projektek, amelyek a települések és a stratégiai fejlesztési területek közötti összeköttetést segítik elő. • Azok a stratégiai munkavállalói

		<p>csomagok, ill. szolgáltatások, amelyek részben segítséget nyújtanak a nők és a hátrányos helyzetű csoportok tagjai számára a közlekedésben, annak érdekében, hogy eljuthassanak munkahelyükre.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Azok a kutatási technológiai fejlesztések, innovációk, illetve vállalati erőfeszítések, amelyek javítják a nők, a hátrányos helyzetű csoportok tagjainak részvételét a szakmai fejlődésben és a vezetői készségek elsajátításában • Alapfokú oktatási intézmények infrastruktúrájának fejlesztésére irányuló olyan projektek, amelyek megteremtik az integrált nevelés-oktatás feltételeit • Olyan projektek, amelyek jelentős roma származású lakossággal rendelkező zsáktelepülések megközelíthetőségét javítják utak felújítás, hiányzó szakaszok kiépítése révén • Turisztikai szolgáltatások fejlesztésére irányuló olyan projektek, amelyek a szolgáltatások megtervezésekor figyelembe veszik a fogyatékos személyek speciális igényeit. (pl: vakok számára „Braille abc”-vel nyomtatott ismertető) • Jelentős roma lakossággal rendelkező városi területeken megvalósuló komplex város-rehabilitációs projektek, amelyek hozzájárulnak a helyi közösség életminőségének javulásához
<p>ESÉLYEGYENLŐSÉG SZEMPONTJÁBÓL SEMLEGES</p>	<p>Ezeknek a projektnek nincs közvetett vagy közvetlen hatása a nők és hátrányos helyzetű csoportok esélyeire a munkaerőpiacon történő</p>	

	részvételére, a vállalkozás létrehozására, illetve fejlesztésére, és nem javítják a szolgáltatásokat, a munka, illetve a családi élet infrastruktúráját	
--	---	--

Forrás: West Midlands Objective 2 programme: Equality of Opportunity Applicant's guidance/ West Midlands Régió, 2. Célkitűzés Program – esélyegyenlőségi útmutató a pályázók részére

2. Ellenőrzés és értékelés

A projektek teljességének ellenőrzése és értékelése során az alábbiakra kell tekintettel lenni.

Teljesség ellenőrzése

A pályázók jelentős része számára még új fogalom az esélyegyenlőség sőt, általában újfajta gondolkodásmódot igényel a horizontális szempontok érvényesítése. Ezért – részletes előzetes tájékoztatás esetén is – előfordulhat, hogy a pályázat nem nyújt megfelelő információt az esélyegyenlőségi szempontok végiggondolásáról (pl. a pályázatban olyan válasz szerepel, hogy „az esélyegyenlőség az adott projekt esetében nem releváns”, vagy olyan, hogy „biztosítjuk az esélyegyenlőség érvényesítését a projekt megvalósítása során”).

A kitérő, illetve általános válaszok nem teszik lehetővé az esélyegyenlőség érvényesítésének értékelését. **Amennyiben a pályázat eljárásrendje a hiánypótlást, tisztázó kérdések feltételét lehetővé teszi,** erre az értékelést végző szakembernek a pályázó figyelmét fel kell hívnia és kérnie kell a válasz részletezését, utalva arra, hogy ezáltal esetleg további, értékes pontokat szerezhetsz az értékelés során. (Amennyiben az eljárásrend a pályázatok e benyújtást követő kiegészítését nem teszi lehetővé, a pályázatot kezelő szervezetnek természetesen kiemelt figyelmet kell fordítania arra, hogy a pályázók a teljes körű, jó minőségű pályázat elkészítéséhez szükséges valamennyi információt megkaphassák, pl. honlap, képzés, telefonos ügyfélszolgálat, stb.)

Értékelés

Az Európai Unió elvárásának megfelelően, az értékelés eredményeként minden projektet be kell sorolni az alábbi kategóriák egyikébe (lásd pl. 438/2001. EK rendelet IV. melléklet):

- az esélyegyenlőség erősítése a projekt **elsődleges célja** (pozitív),
- a projekt **érvényesíti** az esélyegyenlőség szempontjait (orientált),
- nincs a projektnek esélyegyenlőségi dimenziója (semleges)

Példa: 5 fokozatú értékelési skálán az esélyegyenlőség szempontjainak érvényesítése vonatkozásában az egyes projektek besorolása az alábbiak szerint történhet

<i>Besorolás</i>	<i>Pontszám</i>
az esélyegyenlőség erősítése a projekt elsődleges célja (pozitív)	5 pont
a projekt érvényesíti az esélyegyenlőség szempontjait	1-4 pont

(orientált)	
a projekt nem érvényesíti az esélyegyenlőség szempontjait illetve nincs a projektnek esélyegyenlőségi dimenziója (semleges)	0 pont

A fenti példa természetesen abban az esetben alkalmazható a legkönnyebben, ha az esélyegyenlőség a teljes értékelési szempontrendszeren belül 5 pontot képvisel. Amennyiben az esélyegyenlőség más, pl. magasabb pontszámmal rendelkezik, a fentiekhez hasonló arányok kialakítása javasolt, a legegyszerűbb megoldás a fenti pontszámok „átsúlyozása.”

Az értékelést végző szakembernek figyelmet kell arra fordítania, hogy az a projekt, amelyet a pályázó esélyegyenlőség szempontjából semlegesnek határozott meg,

- valóban semleges-e, vagy
- valójában nem semleges, csak a pályázó nem vette észre a projektnek az esélyegyenlőség előmozdítására gyakorolt hatását. E második esetben a pályázó segítséggel (hiánypótlás, tisztázó kérdés) képes lehet az összefüggések feltárására.

Amennyiben a pályázó – a hiánypótlás, tisztázó kérdés kérése ellenére – sem ad érdemi információt, akkor a pályázatot a hiányosságaival együtt kell értékelni, és megfelelő információ hiányában az esetek többségében feltehetően az esélyegyenlőség szempontjából semleges kategóriába kerül besorolásra.

Az értékelési szempontrendszert úgy szükséges kialakítani, hogy az esélyegyenlőség érvényesítésnek szempontját **lehetőség szerint 5%-os súllyal** kell figyelembe venni az értékelés során. Egyes pályázati rendszerek – különösen az ESZA támogatásai – esetében ezt a szempontot ennél lényegesen nagyobb súllyal indokolt figyelembe venni.

A pontozásos szempontrendszer azt is lehetővé teszi, hogy adott pályázati rendszerekben, ahol az esélyegyenlőség érvényesítésének különös jelentősége van, csak olyan projektek legyenek támogathatók, amelyek érvényesítik az esélyegyenlőség szempontjait. Ez úgy biztosítható, hogy nemcsak az összes pontszámnak kell elérnie egy meghatározott küszöböt, hanem az esélyegyenlőség érvényesítése tekintetében is legalább 2 vagy 3 pontot kell szereznie a pályázatnak („belső küszöb”).

IV. PROJEKTPÉLDÁK

Hasznos lehet megvizsgálni a következő projektek esélyegyenlőségi vonatkozásait, mielőtt megterveznék, vagy elindítanák saját projektjüket. Gondoljanak a projektek lehetséges kedvezményezettjei előtt álló akadályokra, és azokra a tényezőkre, amelyeket, mint pályázónak mérlegelniük kell.

A) Az egyik főiskola növelni akarja a fogyatékos diákjainak arányát, és ezért speciális tanfolyamok megszervezésére készít pályázatot.

Felmerülő kérdések:

- Megvizsgálta-e a főiskola az időbeosztással kapcsolatos kérdéseket és azt, hogy a tanfolyamok helyszíne megfelelően megközelíthető-e, illetve az ilyen helyzetben levő fiatalok félénkebbek, tartózkodóbbak?
- Az oktatók között van-e fogyatékos férfi, illetve nő?
- Gondoskodtak-e a halmozottan sérült (pl. mozgás és látássérült) diákok eltérő igényeinek megfelelő figyelembevételéről?
- Hogyan akarják elindítani az integrált oktatást?
- A javasolt tanfolyam tanrendje pontosan ugyanolyan lesz-e, mint a többi, nem fogyatékos diákok számára készülté, vagy csökkentik a tartalmat? Mi ennek a következménye a hallgatók számára?
- Rendelkezik-e a főiskola olyan felszereléssel, hogy gondoskodhasson valamennyi hallgatója speciális mozgási, tanulási igényéről?

B) Egy szálloda modernizálni és bővíteni akarja az épületet, valamint szélesíteni kívánja gyógyvízre épülő wellness szolgáltatásainak skáláját.

Felmerülő kérdések:

- A létszám bővítés során hogyan biztosítják az esélyegyenlőség érvényesülését? (pl. szezonális munka esetén a gyakran változó és kedvezőtlen munkaidőbeosztás kizárhatja illetve hátrányosan érinti a nőket, vagy pl. masször munkakörben különösen felmerül a zaklatás veszélye, ami indokolja megfelelő irányelvek kidolgozását.)
- A szolgáltatások igénybevételénél hogyan érvényesül az esélyegyenlőség? (pl. gyermekmegőrzés megléte kedvező a nőknek illetve családoknak, vagy pl. a szálloda megközelíthetősége babakocsival/ fogyatékos emberek számára ill. a szállodában a közlekedés biztosítása)
- A tervezett beruházás után a szálloda megfelel-e a komplex akadálymentesítés követelményeinek? (épület, kommunikáció)
- A beruházás tervezése és kivitelezése során felméri-e az érintett ügyfelek/ munkavállalók igényeit illetve bevonják-e őket a tényleges tervezésbe, megvalósításba és nyomkövetésbe?

C) Egy települési önkormányzat a hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci reintegrációjának elősegítése céljából a gyermekek napközbeni ellátásának bővítését tervezi. Mindez az óvoda épületének bővítésével és felszerelésével valósulna meg. Az új épületrészben bölcsődés csoportokban napközbeni felügyeletet és ellátást kívánnak biztosítani az 1-3 éves korosztály számára.

Felmerülő kérdések:

- A beruházás során hogyan biztosítják, hogy az alvállalkozók betartsák az esélyegyenlőség szempontjait? (pl. a munkaerő felvételénél gyakran felmerül a roma munkavállalókkal szembeni hátrányos megkülönböztetés)
- Az új szolgáltatás beindításával létrejövő új munkahelyek betöltésénél hogyan biztosítják a romák esélyegyenlőségét? (pl. azt, hogy a betölthető állásokról a roma közösség munkavállalói időben értesüljenek?)
- A beruházással létrejövő szolgáltatások igénybevételénél hogyan érvényesül az esélyegyenlőség? (pl. a projekt során és azt követően hogyan biztosítják, hogy a létrejövő szolgáltatásokat az érintett roma családok igényeinek és szükségleteinek figyelembevételével alakítsa ki és működtesse a fenntartó és az intézmény szakmai vezetése? Az új szolgáltatásokról a fenntartó milyen módon informálja a roma családokat? A gyermekek felvételének feltételei hogyan biztosítják a roma gyerekek esélyegyenlőségét? Az intézmény szakmai programja hogyan segíti a hátrányos helyzetű roma gyerekek esélyegyenlőségét és későbbi iskolai integrációját?)
- A beruházással létrejövő új szolgáltatás milyen módon segíti a roma nők munkaerőpiaci helyzetének javítását (pl. hogyan támogatja a bölcsődei szolgáltatás a hátrányos helyzetű roma nők munkaerőpiaci képzési programban vagy az oktatásban való részvételét és ezáltal munkaerőpiaci esélyeik javulását?)

V. ELLENŐRZŐLISTA

A következő részben olyan ellenőrzőlistát mutatunk be, amely a projektek megtervezéséhez és működtetéséhez nyújt segítséget.

	IGEN	NEM
1. Helyzetfelmérés		
• Készült-e a projekt megtervezése előtt az esélyegyenlőségre is kiterjedő helyzetfelmérés?		
• A projekt megtervezésekor részt vettek-e nők és férfiak, roma emberek, fogyatékos személyek a probléma, az igények és a helyzet elemzésében? Milyen arányban?		
• Figyelembe vették-e a tervezés során az esélyegyenlőségi célcsoportokon belüli eltérő igényeket? (Pl. gyermekes nők gyermekfelügyeleti igénye, vagy siket és világtalan emberek eltérő kommunikációs igényei, vagy pl. lehetővé teszi-e a projekt a várandós nőknek, hogy folytassák tanulmányaikat, a gyermek születése után is)		
2. Stratégia		
• Bemutatja-e a projekt, hogy milyen eszközökkel segíti az esélyegyenlőség megvalósítását?		
• Biztosított-e a projekthez az esélyegyenlőségi célcsoportok hozzáférése? (pl. biztosítják-e, hogy a képzési, illetve munkalehetőségek hozzáférhető formában és módon eljussanak a hátrányos helyzetű csoportokhoz?)		
• Megvalósul-e a fizikai környezet hozzáférhetőségének biztosítása? (pl. hogyan garantálja a projekt a fizikai infrastruktúra fejlesztésével, a közlekedés fejlesztésével, illetve az információs és kommunikációs technológia hozzáféréssel az elmaradott településeken élők elszigeteltségének csökkentését?)		
• Biztosítják-e a kommunikációs hozzáférhetőséget a célcsoportok eltérő igényei mentén? (pl. Braille írás, jeltolmács, könnyen érthető tananyagok)		
• Hozzájárul-e a projekt az előítéletek, sztereotípiák csökkentéséhez? (pl. integrált programok vannak, vagy a csoport összetétele heterogén, nemcsak romák, hanem fogyatékos személyek is vesznek részt a foglalkoztatási programban)		
A fejlesztési irányok meghatározásával figyelembe vették-e a helyi közösségek, települések igényeit, véleményét, javaslatait?		
3. Megvalósítás		
• Van-e együttműködés a különféle esélyegyenlőségi célcsoportok szervezeteivel, intézményeivel, valamint az érték tevékenkedő szervezetekkel?(roma és fogyatékosügyi érdekvédelmi szervezetek, valamint női érdekvédelmi egyesületek, hálózatok)		
• Kaptak-e felkészítést a projekt vezetői és egyéb szereplői az esélyegyenlőségi célcsoportokkal kapcsolatos tudatformálás és elemzés terén?		
• Biztosított-e a projekt minden fázisában az esélyegyenlőségi célcsoportok eltérő igényeinek kielégítése? (pl. a képzési program, iskolai órák összehangolása a tömegközlekedési menetrenddel, gyermekfelügyelet lehetőségének felmérése)		

stb.)		
<ul style="list-style-type: none"> • Hozzájárul-e az oktatás, képzés a célcsoport társadalmi beilleszkedéséhez? (pl. a gyermeknevelés miatt a munkaerőpiacról kiszorult nők újbóli munkatapasztalat szerzésének támogatása vagy ismeretfelújító képzések nyújtása, távoktatás, látássérültek számára tananyag, új technikák elsajátítása) 		
<ul style="list-style-type: none"> • Hozzájárul-e a projekt a családi és munkahelyi kötelezettségek összehangolásához (pl. rugalmas munkaidő, gyermekfelügyelet, óvodai, bölcsődei nyitva tartás stb.) 		
<ul style="list-style-type: none"> • Biztosítja-e a projekt a-típusú foglalkoztatás lehetőségét? (pl. részmunka, rugalmas munkaidő, távmunka) az esélyegyenlőségi célcsoportok számára, hogy ezáltal bővüljön a munkaerő-piaci részvételük aránya) 		
<ul style="list-style-type: none"> • A projekten belül terveznek-e olyan lehetőséget, amely a hátrányos helyzetű térségből jövők, vagy csökkentett mobilitással rendelkezők számára teszi lehetővé a projektben való részvételt? 		
4. Menedzsment/Projektvezetés		
<ul style="list-style-type: none"> • Az esélyegyenlőségi aránynak (ajánlott 40-60% között) megfelelően képviseltetik-e magukat a nők és férfiak a vezetésben? 		
<ul style="list-style-type: none"> • Az adott projekt célcsoportjának van-e képviselője a vezetésben? 		
<ul style="list-style-type: none"> • Biztosított-e kellő szakértelem és a témát operatívan megvalósító résztvevő (munkatárs) ahhoz, hogy a projekt esélyegyenlőségi szempontjai is érvényesülhessenek? 		
4. Kommunikáció		
<ul style="list-style-type: none"> • Ismertetik-e a projekt résztvevői az esélyegyenlőséggel kapcsolatos pozitív tapasztalataikat? 		

VI. HASZNOS INFORMÁCIÓFORRÁSOK

Az alábbiakban a legfontosabb vonatkozó jogszabályok, irányelvek, dokumentumok és honlapok jegyzéke található, a teljesség igénye nélkül.

1. VONATKOZÓ JOGSZABÁLYOK

- 1992. évi LXIII. törvény a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról
- A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény
- Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
- A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény
- Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény
- Felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény
- 1186/2002 (XI.5.) Kormányhatározat a romák társadalmi integrációját előmozdító kormányzati együttműködés irányelveiről és szervezeti kereteiről
- 100/1999. (XII. 10.) OGY határozat az Országos Fogyatékos Ügyi Programról
- 1051/2002 (V.14.) Kormányhatározat, a cigányság életkörülményeinek és társadalmi helyzetének javítására irányuló középtávú intézkedés csomag
- 219/1996. (XII. 24.) Kormányrendelet. a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott települések jegyzékéről
- 8/1983. (VI. 29.) EüM-PM együttes rendelet a megváltozott munkaképességű dolgozók foglalkoztatásáról és szociális ellátásáról
- 57/2002. (XI. 18.) OM rendelet az integrációs felkészítésről
- Amszterdami Szerződés (2., 3. cikkely)
- A Tanács 1260/1999. rendelete a Strukturális Alapokra vonatkozó általános rendelkezésekről

Előkészületben levő jogszabályok

- Nemek közötti Esélyegyenlőségi Tanács újjáalakításáról szóló Korm. Határozat
- Nemzeti cselekvési program a nők és férfiak esélyegyenlőségéért
- A romák társadalmi integrációját elősegítő középtávú kormányzati program 2006-ig

2. IRÁNYELVEK, DOKUMENTUMOK

Nemzetközi irányelvek, szerződések

- A Nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló ENSZ Egyezmény (1982. évi 10. tvr)., valamint a 2001. évi LX. Törvényben kihirdetett Kiegészítő Jegyzőkönyve
- Az Egyesült Nemzetek Alapvető Szabályai a fogyatékkal élő személyek esélyegyenlőségének biztosítására, 1994. Az Alapvető Jogok Európai Chartája, 2000.
- A Fogyatékkal Élő Emberek Európai Évét megalapozó Madridi Nyilatkozat, 2002.
- Az Európa Tanács Egységes Tervezésről szóló Konceptiója
- A foglalkozási rehabilitációról és foglalkoztatásról szóló 159. sz. ILO határozat
- A fogyatékkal élők munkahelyi kezelésére vonatkozó ILO irányvonalak
- Európai Szociális Charta
- ILO 100. számú egyezmény a férfi és a női munkaerőnek egyenlő értékű munka esetén járó egyenlő díjazás tárgyában
- ILO 111. számú egyezmény a foglalkoztatásból és a foglalkozásból eredő hátrányos megkülönböztetésről
- Európa Tanács 1993. évi XXXI. Törvény – Egyezmény az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről
- Az Európai Közösségek Tanácsa 1975. február 10-i irányelve a tagállamok jogszabályainak közelítéséről a férfiak és a nők egyenlő díjazása elvének alkalmazására vonatkozóan (75/117/EGK)
- Az Európai Közösségek Tanácsa 1976. február 9-i irányelve a nőkkel és a férfiakkal való egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés és az előmenetel lehetőségei, valamint a munkafeltételek terén történő végrehajtásáról (76/207/EGK), valamint az ezt módosító 2002/73/EK irányelv
- Az Európai Közösségek Tanácsa 1978. december 19-i irányelve a férfiakkal és a nőkkel való egyenlő bánásmód elvének a társadalombiztosítás ügyeiben történő fokozatos megvalósításáról (79/7/EGK)
- Az Európai Közösségek Tanácsa 1978. december 19-i irányelve a férfiakkal és a nőkkel való egyenlő bánásmód elvének a társadalombiztosítás ügyeiben történő fokozatos megvalósításáról (79/7/EGK)
- Az Európai Közösségek Tanácsa 1986. július 24-i irányelve a nőkkel és a férfiakkal való egyenlő bánásmód elvének a munkavállalói társadalombiztosítási rendszerekben történő megvalósításáról (86/378/EGK)
- Az Európai Közösségek Tanácsa 1986. december 11-i irányelve a valamely tevékenységet, beleértve a mezőgazdaságot, önálló vállalkozást folytató férfiakkal és nőkkel való egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról, valamint az önálló vállalkozó nők terheségi és anyasági védelméről (86/613/EGK)
- Az Európai Közösségek Tanács 1992. október 19-i 92/85/EGK irányelve a várandós, a gyermekágyas vagy szoptató munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről (a 89/391/EGK irányelv 16. cikk (1) bekezdése értelmében a tizedik önálló irányelv)
- Az Európai Közösségek Tanácsa 1984. december 13-i, 84/635/EGK ajánlása a nők számára pozitív intézkedések elősegítéséről
- Az Európai Közösségek Tanácsa 1984. június 7-i állásfoglalása a nők munkanélküliségének leküzdésére irányuló intézkedésekről
- Az Európai Közösségek Tanácsa 1986. július 24-i második állásfoglalása a nők számára egyenlő esélyek biztosításának elősegítéséről

- Az Európai Közösségek Tanácsa 1988. december 16-i állásfoglalása a nők újbóli és kései beilleszkedéséről a munka világába
- Az Európai Közösségek Tanácsa 1990. május 29-i állásfoglalása a nők és férfiak méltóságának védelméről a munkahelyeken
- Az Európai Közösségek Tanácsa és a tagállamok kormányai képviselőinek 1994. december 6-i Tanácsülésén elfogadott állásfoglalása a nők egyenlő részvételéről az Európai Unió foglalkoztatás-központú gazdasági növekedési stratégiájában
- Az Európai Közösségek Tanácsa 1995. március 27-i állásfoglalása a nők és férfiak kiegyensúlyozott részvételéről a döntéshozatali folyamatban
- Az Európai Közösségek Tanácsa és a munkaügyi és szociális miniszterek 200. június 29-i Tanácsülésén elfogadott állásfoglalása a nők és férfiak kiegyensúlyozott részvételéről a munkában és a családi életben
- Tanács 2000/43/EK irányelve a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének végrehajtásáról,
- a Tanács 2000/78/EK irányelve a foglalkoztatási és munkahelyi egyenlő bánásmód általános kereteinek a létrehozásáról.
-

Hazai dokumentumok

- A nemek közötti egyenlőség előmozdítása (Irányvonalak és kérdések a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos egyeztetésekhez) Foglalkoztatási és Munkaügyi Minisztérium és ILO (Nemzetközi Munkaügyi Szervezet) Budapest, 2003.
- ENSZ egyezmény a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről – Esélyegyenlőségi Kormányhivatal, Budapest, 2003.
- OM közértávú közoktatás-fejlesztési stratégia, 2003.
- Az oktatási jogok biztosának beszámolója
- A nemzeti és etnikai kisebbségi jogok biztosának jelentései, beszámolója

3. HONLAPOK

Az Európai Unió honlapjai

- Az EK Szerződés 2. és 3. cikkelye
http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/treaty_en.html
- DG Employment and Social Affairs, Gender Equality
http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/index_en.html
- A guide to gender impact assessment
http://europa.eu.int/comm/employment_social/equ_opp/gender/gender_en.pdf
- Mainstreaming equal opportunities for women and men in Structural Fund programmes and projects
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/working/doc/mainst_en.pdf

Egyéb nemzetközi honlapok

- United Nations Development Programmes <http://www.undp.org.in/report/gstrat/strat-11.html>
- Európa Tanács <http://www.humanrights.coe.int/equality/>
- Európai Női Lobbí : <http://www.womenlobby.org>

Tagállami honlapok

- Anglia, West Midlands régió <http://www.go-wm.gov.uk/european>
- Skócia
<http://www.scotland.gov.uk/about/FCSD/ESF4/00014485/page1126634768.aspx>
- Írország <http://www.ndpgenderequality.ie>
- Wales <http://www.chwaraeteg.com>
- Svédország http://www.naring.regeringen.se/inenglish/areas_of/equality.htm
- Dánia <http://www.celi.dk>
- Ausztria <http://www.gem.or.at/de/index.htm>